

Prekmursko narečje kot identitetni dejavnik v popularni kulturi

Mihaela Koletnik*

1.01 Izvirni znanstveni članek
UDK 811.163.6'28(497.411+439)

Mihaela Koletnik: Prekmursko narečje kot identitetni dejavnik v popularni kulturi. Časopis za zgodovino in narodopisje, Maribor 86=51(2015), 4, str. 25–45

V prispevku osvetljujemo vlogo prekmurskega narečja kot enega najbolj prepoznavnih znakov prekmurske identitete v popularni kulturi (glasba, film) in v manjšinskih medijih v Porabju na Madžarskem, kjer se manjšinska materinščina in etničnost pri slovenski manjšini zaradi zgodovinskih in sociokulturnih razlogov že izgubljata.

Ključne besede: prekmursko narečje, identiteta, slovenska manjšina, Porabje, popularna kultura.

1.01 Original Scientific Article
UDC 811.163.6'28(497.411+439)

Mihaela Koletnik: The Prekmurje Dialect as a Pop Culture Identity Factor. Review for History and Ethnography, Maribor 86=51(2015), 4, pp. 25–45

The treatise highlights the role of the Prekmurje dialect as one of the most recognisable features of the Prekmurje pop culture identity (music, movie), and as one of the minority mediums in the Raba valley in Hungary, where the minority's mother tongue and ethnicity of the Slovene minority are slowly vanishing because of the historical and socio-cultural factors.

Key words: Prekmurje dialect, identity, Slovene minority, Raba valley, pop culture

* Prof. dr. Mihaela Koletnik, Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta, Koroška cesta 160, SI – 2000 Maribor, mihaela.koletnik@um.si

1 UVOD

V sodobni družbi globalizacije, ko so v znanosti in raziskovanju, politiki ter posameznih strokah, tudi v šolstvu, opazne vedno večje težnje po nadomeščanju nacionalnih jezikov z globalnim angleškim, kar neizogibno vodi k negativni jezikovni asimilaciji, ima jezik, pa naj bo to knjižni jezik, idiolekt, sociolekt ali dialekt, za nacionalne entitete, kakršna je tudi slovenska, temeljno identitetno vlogo. Ta se enako kot narečna zavest pri narečnem govorniku še krepí tudi z uporabo narečij. Dialektologi opažamo, da narečna in pokrajinska pogovorna zvrst vse bolj prevzemata vloge, sicer namenjene knjižnemu jeziku. Do zamenjave knjižnega jezika z narečnim ali pogovornim v določenem obsegu prihaja na področju umetnosti (glasba, film, gledališče, leposlovje), v javnih medijih (zlasti govornih), na javnih prireditvah, v javnih nastopih politikov in celo v šoli (Smole 2009: 559). V prispevku se bomo osredotočili na področje umetnosti, natančneje na prekmursko narečje v popularni glasbi in filmu, ki ju kulturologi ob svetu medijev, reklam, športa, mode uvrščajo na področje t. i. popularne kulture (Stankovič 2002: 12), osvetlili pa bomo tudi vlogo prekmurskega narečja v medijih kot dejavnika ohranjanja narodnostne identitete pri pripadnikih slovenske manjšine v Porabju na Madžarskem.

2 NAREČNA PODOBA PREKMURJA¹

Prekmurje je pokrajina, ki je zemljepisno, kulturno in zgodovinsko vpeta med tri v več pogledih zelo različne narode. Z vseh strani so na ta del slovenskega etničnega prostora skozi zgodovino dotekali različno močni kulturni ter posledično tudi jezikovni vplivi, kar se danes kaže v jezikovni razčlenjenosti tega prostora. Glede na prvotno delitev slovenskega jezikovnega prostora, ki je odraz dveh naselitvenih valov, pripada prekmursko narečje jugovzhodni skupini, torej tistemu delu, ki so ga naselili Slovani z območja južnoslovenske jezikovne skupine ob Savi in Dravi navzgor. Kot najvzhodnejše slovensko narečje ohranja prekmurščina prvine, ki so v drugih narečjih že izgubljene, tu pa so se ohranile zaradi tisočletne izoliranosti od matičnega naroda.

Prekmursko narečje se govori v Prekmurju, ob zgornji Rabi v okolici Monoštra ter v nekaj vaseh ob madžarsko-avstrijski meji v Avstriji. Zaradi številnih in ostrih razdelitev Prekmurja vse do 18. stoletja so se na tem območju oblikovala tri temeljna podnarečja: severno – goričko (ob zgornji Ledavi in v Porabju), osrednje – ravensko (od Cankove prek Murske Sobote do Filovcev in Kobilja) in južno – dolinsko (vzdolž Mure). Zinka Zorko (1998: 42) ugotavlja,

¹ Prirejeno po Koletnik (2008a: 9–16).

da se med seboj razlikujejo po mlajših prekmurskih razvojih, ki se kažejo zlasti v (1) različnih odrazih za dolgi in kratki *a*; v goričkem in ravenskem podnarečju se kratki in nenaglašeni *a* zaokrožujeta, v dolinskem pa se pod vplivom prleškega narečja zaokrožuje dolgi *a* v *o:/â:*, kratki naglašeni in nenaglašeni *a* pa ostajata odprta vokala; (2) v razvoju končnega *-l* v *-o* v goričkem in ravenskem podnarečju ter *-u* v dolinskem, (3) v izgovoru zvočnika *j*, ki se v dolinskem in delu vzhodnega ravenskega podnarečja izgovarja kot *j*, sicer kot *dj*, *g*, *k* ali *dž*. Starejši glasoslovni in oblikoslovni razvoji so dokaj enotni.

Prekmursko narečje nima tonemskih nasprotij, ima pa kolikostna; naglašeni samoglasniki so dolgi ali kratki, nenaglašeni samo kratki. Dolgi in kratki naglašeni zlogi so možni v vseh besednih zlogih večzložnih besed. Izvedena sta bila oba splošnoslovenska naglasna premika (*zlâto* → *zlatô*, *ôko* → *okô*; *dûšà* → *dúša*), naglašeni so *e*, *o* in *ə* pred nekdanjimi kratkimi zadnjimi naglašeni zlogi: *'žena*, *'noga*, *'megla*, po terciarnem premiku so v posameznih primerih naglašeni samoglasniki v odprtih zlogih: *'vüja*, naglašeni so samoglasniki (tudi v predponah in predlogih) po umiku naglasa s kratkega odprtega zloga: *'bogat*, *'otpren*, *p'rinas* ter samoglasniki v besednih oblikah, analogičnih po osnovni: *'kü:ipitj*, *'pi:isatj*, *po'košena*. V sedanjski glagolski spregatvi naglasnega vzorca tipa *nesem* in *berem* ter v im. ed. srednjega spola je ohranjeno končniško naglaševanje: *ne'se:n*, *be'rë:n*, *zo'vë:n*; *koren'je:*, *pošten'je:*. Ohranitev dolgega tematskega samoglasnika *-e* v sedanjiku kaže na zveze z zahodnoslovanskimi jeziki, posebno s slovaščino (Zorko 2003b: 74).

V nadaljevanju so podani vokalni sistemi govora Gornjega Senika, ki predstavlja goričko podnarečje, govora Cankove, ki predstavlja ravensko podnarečje, in govora Črenšovcev, ki predstavlja dolinsko podnarečje.²

Fonološki sistem gornjeseniškega govora je opisal Tine Logar (1981: 213–218). Sistem dolgih samoglasnikov sestavljajo *i:*, *ü:*, *u:*, *e:*, *o:*, *e:i*, *o:u*, *a:*, *ɣ:*,³ sistem kratkih: *i*, *ü*, *u*, *e*, (*ö*), *o*, *e*, *â*, *ɣ*, kratki nenaglašeni samoglasniki pa so *i*, *u*, *e*, *o*, *a* in *ɣ*.

Izvor: *i* ← *î* (*'di:vd'i*, *'li:stke*), *ü* ← *û* (*'dü:ša*, *g'rü:ška*), *u* ← *ŭ* (*'vu:k*, *'žu:tj*), *e:* ← *ê*, *ê*, *ê* (*'pe:č*; *'ge:tre*; *'dë:n*), *o:* ← položajna različica *o:* pred istozložnim *m*, *n*, *r*, *j* (*'dɔ:m*, *g'rɔ:m*, *'tɔ:r*, *'lɔ:j*), *e:i* ← *ê* (*'le:js*, *'se:ikam*), *o:u* ← *ô*, *ô* (*'no:uč*; *'go:us*), *a:* ← *â* (*'ča:ka*, *t'ra:va*), *ɣ:* ← *ɣ̃* (*'čr:f*); *i* ← *í* (*'lipa*, *f'tič*), *ü* ← *ú* (*'küšker*, *'küp*), položajna različica *i:* pred istozložnim *-u* iz *-l* in pred zlogom *z lo/* (*za'šüu*, *'tüma* 'tihoma'), *u* ← *ŭ* (*s'kuza*, *'žuna*), *e* ← *ě* (*'sëkatj*, *'dët*), *ö* ← položajna različica *e* za *v* ali *ü* pred *r* (*'vöter*, *'vöra*), *o* ← *ó*, *ò*, *õ* (*'goba*; *'gonin*, *k'rop*; *'košec*), *e* ← *é*, *è*,

² Glej še Greenberg (1993: 465–487).

³ Novejše raziskave kažejo (Koletnik 2004: 261; 2007: 349–350), da so se dolgi *i*, *ü*, *u* in ozki *e* v goričkem podnarečju tostran državne meje že (tudi) diftongirali v *i:i*, *ü:ü*, *u:u* in *e:i*.

à, ê, ð (ta'leče, 'žetj; pri'neso, k'met; 'meša, 'deš; 'zemla; 'megla), â ← á (s'lâma, b'rât), ĩ ← ĩ ('grča).

Govor Cankove, katerega glasoslovni oris je podala Zinka Zorko (2003a: 74–77), spada v prekmursko ravensko podnarečje. Razlikuje dolge naglašene: *i:/i:ĩ, ü:/ü:ĩ, u:/u:ũ, e:; (ö:), o:, e:ĩ, o:ũ, a:, ĩ:,* kratke naglašene: *i, ü, u, e, (ö), o, e, â, ĩ* in kratke nenaglašene samoglasnike: *i/ĩ, u, e, o, â* in *ĩ*.

Izvor: *i:/i:ĩ ← î ('vi:ĩdin, 'zi:ma), ü:/ü:ĩ ← û (b'rü:ĩs, 'kü:ĩpitĩ), u:/u:ũ ← ũ ('ku:čtĩ, 'vu:ũk), e: ← ê, ê, ð ('pɛ:č; 'pɛ:tek; 'dɛ:n), ö: ← û ('kô:jatĩ), o: ← -l (cv'ro:, m'ro:), e:ĩ ← ê ('be:ĩli, s've:ĩt), o:ũ ← ô, ô (me'so:ũ; 'po:ũt), a: ← â (g'la.va; t'ra.va), ĩ: ← ĩ ('gr:m, 'm:ĩzĩca); i ← í ('lipa, 'miš), ü ← ú (k'lün, 'küšçar), u ← ũ ('pun), e ← é ('česta, st'reja), ö ← ɛ, u v položaju za ustničnikom (d'vöma, 'džöu, 'vöter, 'vöra), o ← ó, ò, ð ('goba; p'rošj, 'noš; 'voda), e ← é, è, à, ê, ð (te'leta, 'zet; 'zeldže, k'met; 'meša, 'pes; 'ženam, 'peklj; 'megla), â ← á (k'râva, b'rât), ĩ ← ĩ ('brf, 'vrba).*

Govor Črenšovcev uvrščamo v prekmursko dolinsko podnarečje. Sistem dolgih samoglasnikov črenšovskega govora sestavljajo: *i:/i:ĩ, ü:/ü:ĩ, u:/u:ũ, i:ɛ, (ö:), e:ĩ, o:ũ, a:, ĩ:,* sistem kratkih: *i, ü, u, e, (ö), o, ä, â, ĩ,* nenaglašeni samoglasniki pa so: *i/ĩ, u, o, ä, a* in *ĩ*.

Izvor: *i:/i:ĩ ← î (gu'či:n, 'li:ĩst), ü:/ü:ĩ ← û ('lü:nek, 'lü:ĩplen), u:/u:ũ ← ũ ('pu:nin, 'vu:ũk), i:ɛ ← ê, ê, ð ('ši:ɛst; 'vi:ɛžen; 'vi:ɛs), ö: ← položajna različica ü pred r ('kô:ritĩ), e:ĩ ← ê (s've:ĩča, ži've:ĩla), o:ũ ← ô, ô ('no:ũč; k'lo:ũp), a: ← â (ku'vač, 'va:pno), ĩ: ← ĩ ('kr:f, 'pr:st); i ← í (žila, f'tič), ü ← ú ('küpa, k'rüj), u ← ũ ('vuna, 'pun), e ← é (pu'vedatĩ, 'dɛt), ö ← položajna različica u in i (naglašene po mlajšem naglasnem umiku) pred r ('vöra, 'šörkĩ), o ← ó, ò, ð ('toča; p'rošin, k'rop; 'kosa), ä ← é, è, à, ê, ð ('dätälca, 'zät; 'mäčän, k'mät; prä'mäknä, 'pä; 'čälo; 'mägla), â ← á (b'râta, 'nä), ĩ ← ĩ ('grča).*

Razvoj nenaglašanih samoglasnikov je v vseh treh podnarečjih dokaj enoten. Nenaglašeni *i*, ki je tudi iz nenaglašene *u* (di'sitĩ, liš'čänja 'lupina', si'sitĩ, vi'si, 'pa:zdija 'pazduha) in *jata* (bi'lica, li'po:ũ, č'lövik, 'gorik, 'veditĩ), se izgovarja manj napeto, nekoliko nižje od naglašene *i*. Nenaglašeni *u* je tudi iz nenaglašene *o* (u'čĩ:ĩ, jab'la:nuf), nenaglašeni *o* iz skupin *-ač, -il, -ěl* in *-əl* ('kopo, 'gono, 'ži:vo, 'ra:so), samo v porabščini pa nenaglašeni *a* iz *e, ɛ, ɛ* in *ə*: za'lenj, la'dina, ma'ji:r, laž'li:vj. Nenaglašeni *ĩ*, ki je nastal tudi po samoglasniškem upadu (dɛ'žina, tɛ'ge:, tɛ'be:ĩ), se v vzglasju besede izgovarja skupaj s polglasnikom (ɛr'dža:va). Nenaglašeni samoglasniki v prekmurščini oslabijo ali onemijo le ob zvočnikih.

Dokaj enotno so se v Prekmurju razvijali tudi samoglasniki. Velarnega pri-pornika *x* prekmurščina ne pozna; navadno je onemel – 'iža, 'la:pec, 'läče, 'orj

‘oreh’, v položaju med samoglasnikoma ali za samoglasnikom pred premorom pa je prešel v *j* – *no'je:t*, *st'reja*, *'süj*; *p'ra:j*, *'ženaj*, *st'ra:j/st'ra:*, v *'lü:iknjaj*. Samo v porabščini so zveneči soglasniki pred premorom ohranjeni, drugod v Prekmurju so prešli v ustrezne nezveneče soglasnike. Končni *-m*, ki se v prekmurščini zamenjuje z *-n* – *'dēlan*, *k'rāvan*, *'pi:išen*, *'tān*, je v porabščini ohranjen. V položaju pred nezvenečim nezvočnikom ter na koncu besede pred premorom izgubi zven in se premenjuje s *f* – *f'küp*, *f'sa:kšj*, *'ořsa*, *'za:fca*; *'kr:f*, *p'rāř*, *'retkef*. Končni *-l* se v naglašnem položaju izgovarja kot *-u* – *'da:u*, *'bi:u*, v nenaglašnem kot *-o*, na Dolinskem tudi kot *-u/-u* – *'dēlo*, *p'rořso*; *u'bēsu*, *k'lāpau*, *'reřzau*; palatalni *n'* je ohranjen, na Dolinskem že izgublja nazalnost in se izgovarja kot nosnjeni drsnik *ŋ* – *ka'mi:enje*, *n'jiva*, *'ro:umanje*; *kurā'ji:ē*, *'lü:ikja*, palatalni *l'* pa je otrdel – *'dāle*, *k'lü:uč*, *k'ra:l*, *'vōla*. Zvočnik *j*, ki se v položaju pred zadnjimi samoglasniki in včasih tudi pred *e* izgovarja kot *d'/dž* – *'d'āpka*, *'d'āslj*, *'d'o:uša*, *'d'jo:ukatj/džo:ukatj*, *'džo*, *'džufkati*; *'zeld'el'zeldže*, v položaju pred sprednjimi samoglasniki in včasih tudi pred *ü* pa kot *d'g* – *'d'es/ges/ge'jaz*, *lon'ča:rd'el/lon'ča:rge*, *do'gi:*, *'gestj*, *'gedro*, *'ge:iš*, *pi'ge:m*; *'gü nec*, ali *k* (v položaju za nezvenečim soglasnikom) – *c've:itke*, *la'ke:rtke*, *'li:stke*, *vas'ke:*, se v vzhodnem ravnskem in dolinskem podnarečju izgovarja kot *j*. V položaju pred sprednjimi samoglasniki se *g* izgovarja tudi kot *d'* – *'od'en*, *'vo:ud'eld'e*. Spremenjene so naslednje soglasniške skupine: *bn > vn* – *d'ro:uvno*; *dn > gn* – *g'nes*; *xč > šč* – *š'či:*; *kt > št* – *š'to*; *mn > ml* – *'gümla*, *'kāmla*, *'po:umlitj*; *mn > vn* – *v'no:ugo*; *pt > ft* – *f'tič*; *tl > kl* – *k'lāčitj*, *'mekla*; *tm > km* – *k'mica*; *-vi-* > *-j-* *'ilojca*. Skupina *šč* je ohranjena: *'go:ušča*, na *'tešče*, *'pi:išče*. Samo v Porabju: *x > s* v položaju pred *t* – *s'te:ila*, *s'tetj* ‘hoteti’ in *št' > šk* – *'eške*, *'iške*, *luš'kina*.

3 POPULARNA KULTURA IN PREKMURSKA (ETNIČNA) IDENTITETA

Slovenski etnološki leksikon pojem popularna kultura beleži pod geslom množična kultura, tj. sodobna kultura 20. stoletja, značilnost katere je možnost neskončne reprodukcije kulturnih dobrin, ki niso ne elitne in ne enotnega izvora, ter možnost njihove distribucije skozi množična občila (SEL 2004: 332). Pahorjeva ugotavlja (2011: spletni vir), da je bila popularna kultura doslej skorajda spregledana, saj so se strokovnjaki največkrat posvečali le raziskovanju t. i. visoke, elitne, klasične kulture. Zaradi spoznanja, da je popularna kultura prav tako del družbene resničnosti in jo tudi pomaga sooblikovati, poleg tega pa lahko ima še druge lastnosti, vredne pozornosti, kot so npr. izvirnost, nenavadnost, neobičajnost, s katerimi presega ali izziva ustaljena družbena ali umetnostna pravila, se v zadnjih letih zanjo vse bolj zanimajo tudi družboslovne vede. Avtorica piše (prav tam), da popularna kultura zajema široko področje ustvarjalnosti, in to od filma, grafitov, stripov, literature, glasbe,

mode do različnih medijev, kot so tisk, radio ali televizija, kulturo zvezdnitva, reklame, oglaševanje in druge pojave, ki sooblikujejo in posredno ali neposredno vplivajo na način življenja in razmišljanja ljudi, pri čemer je eden od ključnih pojmov pri opredeljevanju popularne kulture možnost reprodukcije kulturnih dobrin. Po Ropoši (2006: 12) je morda najustreznejša definicija popularne kulture Bettsova, ki pravi, da je »sodobna popularna kultura /.../ skoraj brez definicije, tako vseobsegajoči so njeni subjekti, tako daleč sežejo njeni učinki«. V času, ko fragmentacija tako objektov kot subjektov doživlja svoj vrhunec, se popularna kultura kaže kot trdna univerzalija, ki navidezno večno in povsod z istim filmom ali TV-serijo privablja najrazličnejše ljudi z vseh koncev sveta. Po Bettsovi gre za masovno proizvodnjo sredstev za užitek in zabavo množic, za tržno usmerjene aktivnosti, ki nekoč niso bile globalno dostopne (prav tam).

V popularni kulturi, ki intenzivno vpliva na naše vsakdanje življenje in razumevanje sveta, v katerem živimo, narečna in pokrajinska pogovorna zvrst vse pogosteje prevzemata vloge, prej namenjene knjižnemu jeziku. Smoletova (2009: 557, 561) med vzroki za to izpostavlja (a) individualizacijo družbe ob siceršnji globalizaciji, (b) oddaljevanje knjižnega jezika od žive rabe z vse večjo rabo tujega, t. i. globalnega angleškega jezika, kar usmerja nosilce slovenskega jezika k iskanju novih načinov izražanja identitete – in sicer skozi materni jezik, (c) jezikovno modo, nastalo s sprejemom narečne zvrsti v medije.

Za večino Slovencev so prvi materni jezik narečja (in pokrajinske različice pogovornega jezika). Jezik je eden najpomembnejših elementov, na katerem je mogoče graditi zavest o jezikovni, kulturni in narodni pripadnosti,⁴ saj se z njim dokazuje obstoj naroda. Brovčeva piše (2003: 10), da je jezik eden konstitutivnih elementov narodne zavesti in instrument narodnega oblikovanja, ki ima posebno vlogo pri prehodu od etničnosti preko narodnosti do nacionalnosti, saj se običajno uveljavi enotno ime za jezik in pripadajoči narod. Slovenska nacionalna identiteta je tesno povezana s slovenskim jezikom, jezik pa je temeljna in univerzalna komponenta oblikovanja osebne identitete (Luckmann 1991: 796). Tivadar piše (2014: 275), da je govor izraz naše duše.

Prekmursko narečje je ob kulturnih značilnostih pokrajine (zgodovinski razvoj, kulturna, etnična in verska raznolikost, bogata tradicija), elementih naravne dediščine (zunanji videz pokrajine), elementih kulturne dediščine (sakralna in profana dediščina) in pokrajinskih simbolih (reka Mura, štokljaja, pšenični klas) eden najpomembnejših elementov identifikacije pokrajine oz. regionalne identitete Prekmurja (Vugrinec 2013: 27–42). V Prekmurju sta

⁴ Pri oblikovanju naroda in ohranjanju narodne identitete imajo ob jeziku pomembno vlogo še država, skupna kultura, zgodovina in religija (Južnič 1981: 145–178).

pripadnost in zavest oz. istovetenje prebivalstva s svojim prostorom močno izražena, kar po mnenju filozofa Štefana Smeja izvira predvsem iz prekmurskega človeka oz. njegove zgodovinske podvrženosti različnim oblastnikom, zaradi česar so se bili Prekmurci primorani naslanjati na lastno »dušo« in skromne vire, ki so jim omogočali preživetje (prav tam: 43). Albina Nečak Lük ugotavlja (2008: 51–73), da je prekmursko narečje pomagalo ohraniti slovenski značaj pokrajine ob Muri, saj je prekmurščina v obdobju reformacije in protireformacije, ko se je začela pojavljati kot pisani jezik v književnih delih takratnih prekmurskih intelektualcev, postala nadnarečni knjižni jezik, katerega nadaljnji razvoj je predstavljal pomemben korak k razločevalni (prekmursko narečje kot eden najmočnejših elementov regionalne identitete) oz. združevalni vlogi (ohranitev slovenskega značaja pokrajine oz. slovenskega jezika ob močnih asimilacijskih pritiskih Madžarov z vrhuncem v 19. stol.) v zavesti prekmurskega ljudstva (prim. tudi Vugrinec 2013: 29–30). Med ljudmi trdno zakoreninjeno prekmursko narečje je še danes najbolj prepoznaven znak prekmurske identitete, ki je v pokrajini ob Muri še kako živa.

3.1 Prekmursko narečje v glasbi

Po Kmeclu (1983: 262) je popevkarstvo, torej lirika, ki nastopa v tesni zvezi z vrsto zabavne glasbe, eno najbolj popularnih in množičnih področij lirskega pesnjenja. Čeprav je taka lirika pogosto zelo enostavna, saj streže skupaj s preprosto melodijo enako preprostim potrebam malo zahtevnega občinstva, lahko doseže tudi pomembno kakovostno raven – mnogi tekstopisci v popularni glasbi so tudi vrhunski pesniki. Da je besedilo pomemben element zabavne glasbe, priča tudi podeljevanje nagrad za najboljše besedilo na različnih zabavnoglasbenih festivalih.

V tem prispevku se osredotočamo na rabo prekmurskega narečja v (1) avtorskih in prirejenih ljudskih pesmih Vlada Kreslina, vodilnega slovenskega ustvarjalca etno rok glasbe, ki mu je uspelo na novo povezati ljudsko oz. etno izročilo in popularno glasbo; (2) uglasbeni izvirni prekmurski poeziji Ferija Lainščka, enega najboljših sodobnih slovenskih pisateljev, poznanega tudi kot pisca glasbenih besedil, ki sodeluje z mnogimi slovenskimi pevci in pop skupinami, in (3) v uglasbenih baladah in romancah z istoimenske zgoščenke.

Pri Kreslinu je zlitje avtorskega sporočila s tradicijo ljudskih pesmi iz Prekmurja najbolj opazno na albumih *Spominčice* (1992) in *Najlepša leta našega življenja* (1993). Vse Kreslinove pesmi v prekmurščini, na njegovih desetih albumih jih je 18, so zapisane v prekmurskem dolinskem podnarečju, Lainščkova besedila iz njegove prve v prekmurskem narečju pisane pesniške zbirke z naslovom *Nikdar neboš znala*, ki obsega 14 ljubezenskih pesmi, od katerih

jih je trinajst uglasbenih,⁵ ter vseh 22 ljubezenskih pesmi iz njegove druge v prekmurskem narečju pisane pesniške zbirke⁶ z naslovom *Lübezen* pa v prekmurskem goričkem podnarečju. Vsa prekmurska besedila so praviloma nena- glašena; mesto naglasa, kvaliteta in kvantiteta samoglasnikov niso označeni.⁷ Zapisana so z narečnima dvoglasnikoma *ej* za praslovanski dolgi jat: *mlejko* in *ou* za stalno dolga *o*: *nouč* in nosni *o*: *pout* 'pot'; *ej* je v goričkem podnarečju nastal tudi po diftongizaciji dolgega ozkega *e*, nastalega iz praslovanskega dolgega *e*, nosnega *ę* in polglasnika, kar se dosledno zapisuje: *pejč*, *imej*, *vejs*; zapisani so narečni *ü*: *vüpan*, *ö*: *Böltinci*, *vöter* in *u* za samoglasniški *ĭ*: *sunce*, *žuti* 'rumen', z dvočrkjem *ij* in *üj* pa tudi praslovanska stalno dolga *i* in *u*, ki sta se v narečju diftongirala: *lijst*, *vijdin*, *düjša*, *poslüjšati*. Labializirani *a* se posebej ne označuje; pri Lainščku je trikrat zapisan z *o*, kar kaže na močno zaokroženost v govoru. Po izgovoru se zapisujeta *j* z *j* v dolinskem in z *g* v goričkem podnarečju. *H* onemeva ali pa ga zamenjuje *j*. Mehki *nj* je ohranjen in se zapisuje z *nj*: *njemi*, mehki *l'* pa je otrdel in je zapisan z *l*: *nedela*. *M* na koncu besede se dosledno zapisuje z *-n*, kot se govori, zapisovanje končnega *-v* ali *v* pred nezvenečim soglasnikom pa je neustaljeno: zapisuje se z *-v* ali s *-f*, kot se govori: *krf/krv*, *vsil/fsi*. V besedilih so opazne še naslednje soglasniške premene: *dn* → *gn*: *gnes*, *kt* → *št*: *štera*, *pt* → *ft*: *ftica*, *tl* → *kl*: *sveklou*, *tm* → *km*: *kmica*.

V oblikoslovju se orodnik ednine ženskega spola končuje na *-of/-ouf*: z *roužof*, z *rokouf*, mest. mn. na *-aj* (← *ah*): *v rokaj*, daj. in mest. ed. moškega spola pa na *-i*; v mest. ed. srednjespolskih samostalnikov ter v im. dv. kazalnega zaimka za ženski in srednji spol je ohranjeno izhodiščno praslovansko sklonilo *-ej*. Pridevnik ima v dvojini podaljšano osnovo z *-iv-*, pridevniška mestniška ženskospolska končnica se glasi *-oj*. V zvezah smernih prislovov z glagoli se pojavljajo kalki: *gor zbidijš*, med prislovi, členki in vezniki pa so opazni številni panonizmi: *kama* 'kam', *sigdar* 'vedno, vselej', *včasí* 'kmalu'; *šče* 'še'; *ar* 'ker'.

⁵ Največ jih izvaja prekmurska romska glasbena skupina Halgato band, katere prva zgoščanka z naslovom *Komi de ravnica bejla* je izšla leta 2002, dve Lainščkovi pesmi najdemo na zgoščenci uglasbene prekmurske poezije z naslovom *Daleč je ...* (1999), pesem *Nikdar nèboš znala*, po kateri je naslovil tudi svojo pesniško zbirko, pa na istoimenski zgoščenci iz leta 2000.

⁶ Ta ob štirinajstih pesmih iz zbirke *Nikdar nèboš znala* in pesmi *Kmica* z zgoščanke *Daleč je ...* prinaša sedem novih narečnih besedil, od katerih je eno (*Goslar*) že uglasbil Halgato band.

⁷ Le posamezni leksemi v petih Kreslinovih pesmih so onaglašeni z ostrivcem, ki zaznamuje dolžino *a*-ja ter dolžino in ožino *e*-ja (*včasí*, *vijér* 'vihar'), krativcem, ki zaznamuje kračino *a*-ja in *u*-ja (*pelàti*, *zacùmprala*) ter širino in kračino *e*-ja (*sènje*), in strešico, ki zaznamuje kračino in širino *e*-ja (*lèjko* 'lahko').

Panonska leksika je sploh zelo bogata pri Lainščku: *broditi* 'misliti', *deca* 'otroci', *spitavati* 'spraševati', *šteti* 'brati', *znati* 'vedeti', *žmetno* 'težko', pri Kreslinu pa je ob panonskem besedju opaznih tudi nekaj besed, zgodaj prevzetih iz starovisokonemškega in srednjevisokonemškega jezika: *binškošti*, *penez* 'denar'; *gvant* 'boljša obleka' ter iz madžarščine: *gäzoš* 'parna lokomotiva', *varaš* 'mesto'.

Zgoščenka z naslovom *Murske balade in romance*, ki prinaša 14 narečnih izvirnih uglasbenih balad in romanc, s katerimi so se pisatelji Feri Lainšček, Vlado Žabot, Milan Vincetič, Dušan Šarotar, Štefan Kardoš, prleški pesnik Marko Kočar ter glasbenika Vlado Kreslin in Vlado Poredoš poklonili Pomurju, pokrajini ob reki Muri, iz katere izhajajo in s katero so močno povezani, je nastala v okviru glasbeno-literarnega projekta *Murske balade in romance* v okviru Evropske prestolnice kulture 2012. Skladbe v prleškem in prekmurskem narečju, ki jih izvajajo člani instrumentalne zasedbe *Murska banda* ter pevci iz Pomurja, so bile prvič javno predstavljene na festivalu *Murških balad in romanc* v Murski Soboti 15. septembra 2012. Avtorji, navdihnjeni s tradicijo panonske glasbe, so projekt zasnovali kot odgovor na procese globalizacije s poudarjeno težnjo po ohranjanju identitete. Identiteto so izrazili skozi materni jezik, in sicer tisti pravi, prirojeni materni jezik, naučen od staršev in okolja, ki so si ga uzavestili kot otroci in ki je za izražanje najglobljih intimnih doživetij veliko primernejši kot naučeni knjižni jezik.

V *Murških baladah in romancah* se nam Vlado Žabot in Marko Kočar predstavljata s po tremi pesmimi, prvi z osebnoizpovednimi lirskimi (*K ciganici*, *V belom snegi bela* in *Murska romanca*), drugi s pripovednimi, epskimi (*Zacügjeni pajzl*, *Tan zadi za Moto* in *Meja sen dedeka*), ki ohranjajo vse značilnosti prleškega glasoslovja, oblikoslovja in leksike. Naglas, kvaliteta in kvantiteta glasov v besedilih niso označeni, zato jih lahko prozodijsko pravilno prebere le rodni govorec prleščine. Besedila so zapisana z narečnimi monoftongi, med katerimi še posebej izstopajo samoglasniki: *o* za praslovanski dolgi *a*: *dvo* 'dva', *glova* 'glava', *u* za praslovanski samoglasniški *l*: *duga* 'dolga', *dužen* 'dolžen', *e* za praslovanski polglasnik: *seje* 'sanje', *z meno* 'z mano' ter *i* za nenaglašeni *e*, nastal iz *jata*: *nasmijana* 'nasmejana'. Narečnega *ü* za praslovanski *u* Žabot ne zapisuje, Kočar pa: *Müra* 'Mura', *drügi* 'drugi', *tü* 'tu'. Narečno se zapisujejo soglasniki *nj* z *j*: *sadovjok* 'sadovnjak', *za jin* 'za njim', *lj* z *l*: *pole* 'polje', *poprovla* 'popravlja', opazni sta narečni premeni *tm* > *km*: *kmica* 'tema' in *pt* > *ft*: *ftič* 'ptič' ter protetični *j*: *nejšo* 'našel' in *v*: *vüra* 'ura', *vujša* 'ušel'. Končni *-m*, ki v narečju praviloma prehaja v *-n*, ter zvočnik *v*, ki se v položaju pred nezvenečim soglasnikom ali na koncu besede v narečju vedno izgovarja kot *f*, se v Žabotovem zapisu ohranjata, npr. *tam* 'tam', *v kmico* 'v temo', *prav* 'prav'; pri Kočarju je zapisovanje tega *v* neustaljeno – zapisuje se ali kot *v* ali po narečnem izgovoru kot *f*: *včosih* 'včasih', *v šumo* 'v gozd'; *fküpe*

‘skupaj’, *f kupici* ‘v kozarcu’, medtem ko končni *-m* ohranja narečno podobo: *tan* ‘tam’, *za Cvenon* ‘za Cvenom’.

Oblikospreminjevalni vzorci za sklanjanje in spreganje so zvesti narečnim oblikam; zapisuje se edninska moškospolska mestniška končnica *-i*: *v snegi* ‘v snegu’, *k šanki* ‘k šanku’, edninska pridevniška dajalniška in mestniška ženskospolska končnica *-oj*: *v mrzloj zimskoj* (noči), edninska moška pridevniška rodilniška končnica *-oga*: *drugoga* in mestniška *-om*: *v belom* (snegi), opazni so ponavljalni glagoli: *počivle* ‘počiva’, *popevle* ‘poje’, dolgi nedoločnik: *voziti* ‘voziti’ in oblika *nega* ‘ni’ za zanikanje osebka, narečni končaji *-ol/-al/-ja* za moškospolski deležnik: *nejšo* ‘našel’, *potegna* ‘potegnili’, *bija* ‘bil’, narečni zaimki (npr. *niše* ‘nihče’, *što* ‘kdo’), vezniki (*kak* ‘kot’), prislovi (*rano* ‘zgodaj’, *sigdar* ‘vedno’) in členki (*ve* ‘saj’).

V Žabotovi leksiki je opaziti prepletanje splošnoslovenskih leksemov z narečnimi, npr. *ciganica* ‘ciganka’, *gorica* ‘vinograd’, *pivnica* ‘vinska klet’, *žveгла* ‘piščal’, in s stališča sodobnega slovenskega knjižnega jezika časovno in ekspresivno zaznamovanimi izrazi, npr. *frleti* ‘ekspr. zibaje se lahkotno letati’, *samoča* ‘zastar. samota’, *snežec* ‘ekspr. manjšalnica od sneg’, *šlar* ‘zastar. tančica, pajčolan’, pri Kočarju pa je ob panonskoslovenskih leksemih, npr. *cecki* ‘dojke’, *kupica* ‘kozarec’, *nogača* ‘noga (pri stolu, mizi)’, *svaja* ‘prepir, spor’, opaziti tudi številne v panonsko leksiko prevzete germanizme, npr. *cajt* ‘čas’ < nem. Zeit, *flaša* ‘steklenica’ < nem. Flasche, *herbija* ‘dediščina’ < srvnem. erben ‘dedovati’, *pajzl* ‘zakoten, zanemarjen gostinski lokal’ < avstr. nem. Beis(e)l, *kurbhati* ‘zaganjati motor’ < nem. kurbeln, *šank* ‘točilna miza’ < nem. Schank, *šker* ‘orodje’ < stvnem. giskirri, srvnem. geschirre, *špegel* ‘ogledalo’ < nem. Spiegel, *švoh* ‘šibek’ < nem. schwach, *troštati* ‘tolažiti’ < nem. trösten, *ziher* ‘(za)gotovo’ < nem. sicher. Romanske izposojenke, v panonski prostor največkrat sprejete preko nemščine, so redke, npr. *blanja* ‘deska’ < istr. rom. ali furl. iz dalm. rom. *plana, *biljard* ‘biljard’ < prek nem. Billard iz frc. billard, *čiki* ‘cigarete’ < prek avstr. nem. Tschick ‘cigaretni ogorek’ ali prek it. cica ‘cigaretni ogorek’ iz frc. chique ‘ogorek’.

Besedila prekmurskih avtorjev, ki se v *Murskih baladah in romancah* predstavljajo s po eno pesmijo, ohranjajo prekmursko narečno podobo na vseh jezikovnih ravninah. Feri Lainšček je avtor treh pesmi, od katerih je ena, *Nej za vüha*, napisana v prleškem narečju. Ta hudomušna pesem praviloma ohranja značilno prleško naglasno in glasovno podobo, narečne oblikotvorne in oblikospreminjevalne vzorce ter prevladujočo panonsko besedje, npr. *gučijo* ‘govorijo’, *stirati* ‘spoditi, napoditi’, *znati* ‘vedeti’, opazni pa so tudi redki germanizmi: *gvišna* ‘gotova’ < srvnem. gewis, *nucan* ‘potrebujem’ < srvnem. nuz. Odmik od prleškega glasovnega sistema v smeri proti Lainščkovi rodni prekmurščini se kaže z zapisom diftonga *ej* v nikalnem členku *ne* (*nej*) in z zapisom *nj* za palatalni *nj*, ki se v prleščini sicer izgovarja kot *j* (*njemi*). V eni

od kitic Lainšček z jezikom določi še generacijsko in geografsko pripadnost pesniškega subjekta – ta se izraža v ljubljansčini, pokrajinskem pogovornem jeziku, ki se ga kot centralnoslovenskega drži pridih elitizma in prestiža. Prvine pogovornosti se v besedilu kažejo v močnem popolnem samoglasniškem upadu, označenem z opuščajem: *s' 'si', bod' 'bodi', sam' 'samo'*, končaju *-u* za *-l* v moškospolskem deležniku: *podiru* 'podiral', *čekiru* 'pregledal', vprašalnem zaimku *kva* 'kaj', po izgovoru sta zapisana tudi samoglasnik *e* za samoglasnik *a* v položaju pred *j*: *dej* 'daj' ter zvočnik *v* v položaju pred nezvenečim soglasnikom: *u krizi* 'v krizi', opazni pa so še slengizmi, prevzeti iz tujega jezikovnega okolja: (biti na) *izi* 'umirjen' < angl. *easy*, *čekiru* 'pregledal' < angl. *to check*.

Sklenemo lahko, da so vsa uglasbena besedila na glasoslovni in oblikoslovni ravnini natančen posnetek govorenega narečja, na leksikalni ravni pa so ob prevladujočih splošnoslovenskih in narečnih panonskoslovenskih leksemih opazne tudi prevzete nemške in madžarske besede.

3.2 Prekmursko narečje v filmu

V prekmurskem narečju so bili doslej posneti trije celovečerni igrani filmi: *Halgato* (1994) režiserja Andreja Mlakarja, *Traktor, ljubezen in rock'n'roll* (2006) režiserja Branka Đuriča in *Oča* (2010) režiserja Vlada Škafarja. Tako kot za slovenski film na sploh tudi za *Halgato* in *Traktor, ljubezen in rock'n'roll* velja, da je bila podlaga za filmski scenarij slovstveno delo. Oba sta nastala po literarni predlogi, pisani v knjižnem jeziku: prvi po romanu Ferija Lainščka *Namesto koga roža cveti* (1991), drugi po Lainščkovem romanu *Vankoštanc* (1994).⁸ V nasprotju s tradicijo slovenskega filma pa podlaga za filmski scenarij filma *Oča* ni bilo slovstveno delo, pač pa je režiser želel v fiktivni okvir prenesti pristop k človeku. Izmišljen filmski lik je želel združiti z resničnim človekom, s tistim, kar je zanj in v njem resnično.

Roman, po katerem je bil posnet film *Traktor, ljubezen in rock'n'roll*, in filmski scenarij sta bila napisana v knjižni slovenščini, Lainšček pa je nato govorni del scenarija sistematično prevedel v prekmursko narečje.⁹ V prevodu naglas praviloma ni označen, zato ga lahko prozodijsko pravilno prebere le avtohtoni govorec prekmurskega narečja. Samoglasniki nimajo naglasnih

⁸ Po Lainščkovih delih so bili posneti še filmi *Mokuš* (2000) po romanu *Ki jo je meгла prinesla*, *Petelinji zajtrk* (2006) po istoimenskem romanu in *Hit poletja* (2008) po istoimenski noveli, vendar ne v prekmurskem narečju.

⁹ Termin prevod, ki sta ga uvedla Matičetev (1973: 23) in Smole (1994: 152), označuje prenos besedila iz enega jezikovnega sistema v drugega na vseh jezikovnih ravneh.

znamenj ne za mesto naglasa, ne za kvaliteto in niti ne za kvantiteto, le v osmih leksemih naglasno znamenje zaznamuje dolžino in ožino (*vodé*) ali kračino in širino (*srêčen*) *e*-ja. Zapisujejo se oba narečna dvoglasnika *ej* in *ou*, narečni *ü* in *u*, nastal iz samoglasniškega *l*; dvočrkji *ij* in *üj* zaznamujeta diftongirana *i* in *u*, labializirani *a* pa se praviloma posebej ne označuje – v posameznih primerih je zapisan kot *ä*, nekajkrat celo kot *o*. Po izgovoru se zapisujejo tudi vsi zvočniki, le zapisovanje končnega *-v* ali *v* pred nezvenečim soglasnikom je neustaljeno: zapisuje se z *-v* ali s *-f*, kot se govori. Vsi oblikospreminjevalni vzorci za sklanjanje, spreganje in stopnjevanje se zapisujejo v današnji narečni podobi. Besedilo je bogato z narečnimi prislovi in členki, s katerimi je Lainšček pri prevodu nadomestil knjižne (nikoli > *nikdar*; saj > *vej*). Pri upovedovanju prekmurskega narečja je zgradba enostavne povedi praviloma takšna kot v knjižnem jeziku – sledijo si izhodišče, prehod in jedro. V prevodu so ob nekaterih besednorednih posebnostih, ki ne spreminjajo pomena, opazni še: (1) Spreminjanje (širjenje ali krčenje) knjižnega skladskega vzorca: Nimam gotovine. > *Znaš, ka* neman gotovine. – (2) Raba osebnega ali kazalnega zaimka na mestu, kjer je v knjižni slovenščini ničti zaimek: Tu si doma? > Tü si *tij* doma? – (3) Dodajanje navezovalnih členkov in/ali prislovov tam, kjer je v knjižnem jeziku glede na sobesedilo to odveč: Saj veš, zakaj. > *Vej pa* znaš, zakoj. – (4) Dodajanje pridevniških prilastkov (a) levo od odnosnice: Daj mi kozarec vode > Daj mi *eno* kupico vode in (b) desno od odnosnice, s čimer je izražen poudarek in dosežena večja čustvena obarvanost: na svetu > na svejti *božjon*. – (5) Zamenjava vprašalnega členka z vprašalnim zaimkom: *Ali* ti je kdo kaj napravil? > *Ka* ti je što kaj napravo? – (6) Zamenjava desnega rodilniškega samostalniškega nepredložnega prilastka s predložnim: Kje pa so čebulice gladiol? > Ge pa maš lüjkece *od gladiol*? (7) Zamenjava neosebne glagolske oblike z osebno: Videti je, /.../ > *Vijdin*, /.../. – (8) Zamenjava tvorjenih leksemov z netvorjenimi: prestopiti > *stopiti prej* – (9) Opuščanje členkov in zaimkov, ki v narečju glede na sobesedilo delujejo odvečno, nepotrebno: *Ali* me slišiš? > Me čüješ? (10) Dosledna raba panonskega zanikanja – členek zanikanja *nej* se v poudarjeni vlogi veže z glagolom *biti*: *nejsan*, sicer pa se umakne na drugo mesto: *san nej*: To ni Švica. > *Tou je nej* Švica. Tudi na leksikalni ravni se je Lainščekov prevod skušal približati narečju. V leksiki prevladuje narečno panonskoslovensko besedje, opaznih je nekaj germanizmov (*špilati*, *mašina*), na posameznih mestih pa tudi nekaj knjižnih besed, ki niso bile prevedene v narečje (*luč*, *tema*, *beseda*, *miza*).

V filmih *Halgato* in *Oča* smo pozornost posvetili izreki igralcev, tj. govorni uresničitvi dialogov. Večina igralcev v *Halgatu* prihaja z območja jezikovne zvrsti, izbrane za film, nekateri pa so se dialogov učili sproti za posamezne kadre, saj je bil scenarij za film napisan v knjižni slovenščini in nato na sa-

mem kraju snemanja preveden v prekmurščino.¹⁰ Večino dialogov v filmu *Oča* govorita dve glavni moški osebi, oče in sin, igralca (Miki Roš in Sandi Šalomon) sta za ta poklic nešolana, t. i. naturščika, a prihajata z območja jezikovne zvrsti, izbrane za film, in popolnoma obvladata narečje. Analiza dialogov, ki smo jih v celoti fonetično prepisali, kaže, da je bil govorni načrt obeh filmov dobro uresničen. Za vse filmske osebe je značilno, da dosledno govorijo tisto zvrst jezika, za katero je bilo sklenjeno, da bo v filmu igrana, torej prekmursko narečje, in to na vseh jezikovnih ravninah, le dve osebi v *Halgatu* govorita knjižno slovenščino, kakor je bilo to zanju predvideno že v scenariju. Akustična uresničitev glasov, glasovnih zvez, besed, besednih zvez itd. je v obeh filmih najdoslednejša pri igralcih, rojenih Prekmurcih. Ti ohranjajo vse prekmurske samoglasnike, tudi dvoglasnika *ej* in *ou*, prekmursko naglasno mesto z vsemi naglasnimi umiki in kratkimi samoglasniki, ki so v prekmurščini mogoči v katerem koli zlogu besede. Narečni jezikovni sistem je enoten in trden, še posebej v filmu *Oča*. Pri prekmurskega narečja naučenih igralcih prihaja v filmu *Halgato* do manjših odstopanj od narečnega jezikovnega sistema, zlasti na glasoslovni ravni, in to v: (a) mestu naglasa – to je mestoma knjižno (namesto narečno *záto* se sliši knjižno *zató*); (b) kolikosti samoglasnikov – opazno je daljšanje prekmurskih kratkih samoglasnikov v nezadnjih in zadnjih besednih zlogih; (c) kakovosti samoglasnikov – opušča se v narečju močna zaokroženost kratkega *a*; (d) intonaciji – opazna je drugačna govorna melodija, ki se razlikuje od pristne prekmurske. Soglasnike igralci izgovarjajo, kot je to v narečju, še posebej tisti, katerih materinščina je prekmurščina, pri vseh so opazne tudi narečne končnice in osebila, v *Oči* brez odstopanj v smeri knjižne norme. Izvirno narečno podobo ima pri igralcih tudi upovedovanje povedi s številnimi pastavčnimi tvorbami, vzkličnimi povedmi, medmeti, izvirnimi narečnimi prislovi, zaimki, vezniki in členki, ponovitvami vseh vrst, nekaterimi besednorednimi posebnostmi in bogato panonskoslovensko leksiko.

Ugotavljamo, da (1) se Feri Lainšček pri prevodu scenarija za film *Traktor, ljubezen in rock'n'roll* ni togo držal izvirnika ter v drugo jezikovno zvrst ni prevajal besede za besedo, ampak je ob glasoslovnih in oblikoslovnih razlikah med knjižnim jezikom in narečjem upošteval tudi dejstvo, da imajo narečja od knjižnega različne sisteme na vseh jezikovnih ravninah; primerjava knjižnega in narečnega besedila kaže na izvirne narečne izrazne možnosti, zato je narečna podstava veliko bolj ekspresivna kot knjižnostandardna; (2) je govoriča v filmih *Oča* in *Halgato* takšna, »da čara pred gledalca iluzijo, kot da ne gre za zaigrani in pofilmani svet, ampak za tistega, v katerem gledalec zares živi«

¹⁰ Prevod je delo Ferija Lainščka in Branka Šömna.

(Gjurin 1983: 316), torej taka, kakršno bi v podobnih okoliščinah pričakovali v resničnem življenju. In to je ena glavnih odlik analiziranih filmov.

3.3 Mediji in ohranjanje narodnostne identitete pri Slovencih v Porabju

Najbolj razpoznavni določili etnične identitete sta jezik in kultura. Slovenščina je v Porabju manjšinski jezik, na katerega opuščanje močno vplivajo družbenopolitični (asimilacijski pritiski) in demografski vzroki, jezikovna zmožnost in jezikovna raba ter odnos posameznika in skupnosti do jezika. Naše razmišljanje je posvečeno vlogi, ki jo med Slovenci v Porabju opravljajo manjšinski mediji – časopis Porabje, Radio Monošter, TV-oddaja Slovenski utrinki ter Slovenski koledar, osvetlili pa bomo tudi pomen porabske gledališke dejavnosti in porabskega literarnega ustvarjanja, ko narečje prevzame vlogo, sicer namenjeno knjižnemu jeziku, z namenom preseči temeljno oviro – težave pri razumevanju in sprejemanju slovenskega knjižnega jezika, kar posledično ovira pristno povezovanje Slovencev v Porabju z narodno matico.

Po jezikovnih kazalcih etničnosti je pretežni del Porabskih Slovencev na poti opuščanja jezika manjšine, kar velja tako za pomanjkljivo poznavanje standardne zvrsti slovenskega jezika, ki se v Porabju ni razvila, saj madžarska oblast slovenskega standarda ni pospeševala, kot tudi za narečje, ki ga sorazmerno velik delež najmlajše generacije ne obvlada več (Bernjak 2004: 32). Krepitev identitete zavesti o etnični pripadnosti (poreklu, kulturi, socialnih normah in vrednotah, predvsem pa o jeziku), ki je tesno povezana z razumevanjem lastnega položaja in položaja manjšinske skupnosti, hkrati pa tudi s percepcijo večinske skupnosti, s katero manjšina živi v neposrednem stiku, ter ohranjanje manjšinskega slovenskega jezika znotraj avtohtonega ozemlja v Porabju sta danes povezana zlasti z revitalizacijo manjšinske kulture in jezika (Bernjak 2004: 31). Bernjakova se zavzema za t. i. etnolingvistično revitalizacijo manjšinske skupnosti, in sicer za sistematično načrtovanje statusa, korpusa, prestiža in rabe manjšinskega jezika (načrtovati je potrebno tako oživljanje narečja kot tudi razvijanje socialnofunkcijske zvrstnosti slovenščine kot manjšinskega jezika) v javnih govornih položajih, kar bi pomagalo reševati neposredne komunikacijske in posredne ekonomske probleme v manjšinski skupnosti (Bernjak 2012: 103, 105). Pri tem bi lahko veliko vlogo odigrale manjšinske izobraževalne ustanove in mediji. Poleg Radia Monošter in TV-oddaje Slovenski utrinki sta osrednje porabska medija časopis Porabje in Slovenski/Porabski koledar.

Prva številka časopisa Porabje, edinega slovenskega časopisa na Madžarskem, ki informira Porabske Slovence v njihovem maternem jeziku, je izšla 14. 2. 1991. Časopis, ki je sprva izhajal kot štirinajstdnevnik, od leta 2005

izhaja kot tednik na osmih straneh. Z ustrezno zastavljeno vsebinsko zasnovno in jezikovno politiko (kombiniranje narečja in knjižnega jezika) je uspelo urednici Marijani Sukič verno upodobiti življenje slovenskega Porabja (prim. Just 2003: 142–148). Ker narečna besedila v časopisu natančno posnemajo porabščino, se lahko porabski Slovenci ob tem časopisu nacionalno ozaveščajo, saj jim časopis, tiskan v njihovem »domačem« jeziku, omogoča prebujanje zatrte narodnostne (samo)zavesti. K obveščenosti na Madžarskem živeče slovenske skupnosti v maternem jeziku prispevata tudi Radio Monošter, ki oddaja osem ur programa tedensko v porabskem narečju, ter narodnostna televizijska oddaja *Slovenski utrinki* na 2. programu madžarske televizije, ki je zaživela leta 1992 in ki jo predvaja tudi drugi program slovenske nacionalne televizije. Oba medija prispevata tudi h krepitvi narodne zavesti porabskih Slovencev, saj se z vsebino informacij poglobljajo vezi z matičnim narodom in občutek pripadnosti širši nacionalni skupnosti (Just 2003: 149). Narodno zavest slovenske narodnostne manjšine na Madžarskem pa pomaga krepiti tudi Slovenski koledar, pisan v knjižni slovenščini in porabščini, ki od leta 2010, ko je uredništvo prevzel porabski slovenski pisatelj in novinar Karel Holec, izhaja z imenom *Porabski koledar*.

Med vidnejšimi porabskimi literarnimi ustvarjalci, ki so ustvarili prepoznavnejši literarni opus, naj omenimo ljudska pisatelja Ireno Barber z dvema proznima knjigama v porabščini: *Trnova paut* (1993), *Življenje je kratko* (1998) in Karla Holca z *Andovskimi zgodbami/Andovske prpovejsti* (2003) ter jezikoslovca, publicista in pisatelja Franceka Mukiča, katerega začetki literarnega ustvarjanja segajo že v sedemdeseta leta minulega stoletja. Po objavi povesti *Poteptani češnjevi cvetovi* (1982) se je za več kot dve desetletji posvetil uredniškemu, publicističnemu in jezikoslovnemu delu, nato pa je leta 2005 izšel njegov prvi roman *Garaboncijaš*, leta 2010 pa še drugi roman *Vtrgnjene korenje*, oba pisana v gornjeseniškem porabskem govoru z namenom literaturo približati širšemu krogu porabskih naslovnikov.¹¹

Zametki porabskega literarnega programa »besede za Porabje«, s katerim je mišljena načrtna literarna produkcija avtorjev iz matične domovine, zlasti iz Prekmurja, segajo v zgodnja osemdeseta leta preteklega stoletja, ko je lutkovna skupina Gornji Senik kot svoj odrski jezik začela uporabljati porabščino (Just 2003: 169).¹² Prelomnico v tem procesu pomeni leto 1995, ko je v knjižni obliki izšla zbirka kratke proze treh prekmurskih pisateljev: Ferija Lainščka,

¹¹ Prvi je v knjižni slovenščini izšel pod naslovom *Črnošolec* (2010), drugi pa pod naslovom *Strgane korenine* (2011).

¹² Avtor prvih dramskih besedil, ki so bila napisana v knjižni slovenščini, je bil Feri Lainšček, ki je ta besedila skupaj z režiserjem Milivojem Rošem nato prevedel v porabsko narečje.

Milivoja Mikija Roša in Milana Vincetiča z naslovom *Srebrni breg/Srebrni bregj*,¹³ ki nas popelje v svet otroštva, kot so ga ti avtorji doživljali na drugi, slovenski strani te vzpetine. Knjiga, pisana v knjižni slovenščini in narečju, je svoj temeljni namen – leposlovje približati slovenskim, še posebej mladim bralcem v Porabju – v celoti uresničila. Ker so porabski bralci leposlovje, pisano v knjižni slovenščini in nato prevedeno v narečje, dobro sprejeli, je leta 1998 založba Franc-Franc iz Murske Sobote v sodelovanju z Zvezo Slovencev na Madžarskem na pobudo Ernesta Ružiča v svoj založniški program vpeljala knjižno zbirko Med Rabo in Muro. Namen zbirke, literarno-zvrstno usmerjene v pripovedno prozo, je sistematično izdajanje knjig za slovensko manjšino v Porabju na Madžarskem, hkrati natisnjenih v prekmurskem narečju in v knjižnem jeziku. Prva knjiga v zbirki je bil roman Ernesta Ružiča *Erd* (1998), ki mu je do danes sledilo še 17 leposlovnih del. Zbirka med Rabo in Muro po Justu (prav tam: 176) nima samo literarnoestetskega učinka, ampak ima tudi narodnostno-jezikovne učinke, saj utrjuje duhovne mostove med porabsko zamejsko skupnostjo in matično domovino ter pomaga brisati jezikovne meje.

Narodnostno identiteto med mladimi Porabci pomagajo z domačo narečno govoricco na odru in v zaodrju ohranjati še *Lutkovna skupina Gornji Senik*, katere režijsko delo je leta 1991 prevzel Milivoj Roš, prva porabska odrasla gledališka skupina *Nindrik-indrik*, od leta 2008 s kratkimi komedijami v narečju nastopajoči *Duo Fodor* ter leta 2000 v Števanovcih ustanovljena gledališka skupina *Veseli pajdaši*. Otroška gledališka skupina *Seničke zvezdice*, od leta 2006 delujoča na Osnovni šoli Gornji Senik, ter *Mlado porabsko gledališče*, od leta 2005 delujoče na monoštrski gimnaziji, za občinstvo vsako leto pripravita po eno predstavo. Gledališka dejavnost ima poleg kulturnega tudi narodnostni pomen, saj ohranja materinščino porabskih Slovencev in jo z odrskimi uprizoritvami hkrati kultivira.

4 ZAKLJUČEK

Narečja se polagoma dvigajo na raven enakovrednih jezikovnih podsistemov, saj je slovensko narečjeslovje »zmote o manjvrednosti narečja in predsodke, češ da je kot najnižja socialna zvrst govorenega jezika, povezano z zemljepisno omejenim območjem, skrajno pomanjkljivo glede različnih slovničnih kategorij, brez strukture in pravil, na gledališkem odru primerno kvečjemu za komedije« (Stanonik 2007: 464), odpravilo.

¹³ Naslov je simboličen, saj je Srebrni breg 404 m visoka vzpetina na Goričkem med Porabjem na madžarski in Prekmurjem na slovenski strani meje, preko katere se je treba podati, da prideš na eno ali drugo stran.

Manjšinska materinščina in etničnost se pri slovenski manjšini na Madžarskem zaradi zgodovinskih in sociokulturnih razlogov izgubljata. Bernjakova (2012: 103) glavni razlog za zamenjavo manjšinskega jezika vidi v opuščanju in omejevanju njegovih funkcij ter v šibki sporazumevalni zmožnosti pripadnikov manjšine v maternem jeziku. Ugotavlja (2004: 145), da se je pri porabskih Slovencih kljub njihovi ločenosti od jezikovnega razvoja v matici naravno predajanje maternega jezika v preteklosti še ohranjalo, danes pa se ohranjanje in razvijanje jezika in identitetne zavesti prenaša zlasti na manjšinski izobraževalni sistem, tega pa porabska narodnostna šola ne more uresničiti v zadostni meri. Zato je pomembno zavedanje, da k ohranjanju in dvigovanju jezikovne ravni manjšinske kulture ter h krepitvi narodne (samo)zavesti lahko bistveno pripomorejo tudi mediji v manjšinskem jeziku. Ti pripadnike slovenske manjšine obveščajo v njihovem maternem jeziku, tj. prekmurskem (porabskem) narečju, enem najpomembnejših dejavnikov trdnosti porabskega samozavedanja, ter krepijo njihovo kulturno in narodnostno identiteto. Za njeno ohranjanje in neprekinjen narodnostni razvoj je to vsekakor eden od ključnih dejavnikov. Porabskim literarnim ustvarjalcem in odrskim zanesenjakom je sebi in svoji publiki na obeh straneh Srebrnega brega uspelo pokazati in dokazati, da »narodnostno-kulturno niso »nindrik« ‘pač nekje, nikjer’ in da svoj »indrik« ‘drugje drugačnost’ razumejo kot dragocenost in vrednoto, ki ju je preprosto potrebno negovati« (Just 2003: 191).

VIRI IN LITERATURA

- Angelos BAŠ (ur.), 2004: *Slovenski etnološki leksikon*. Ljubljana. Mladinska knjiga.
- Elizabeta BERNJAK, 2004: *Slovenščina in madžarščina v stiku*. Maribor: SD Maribor.
- –, 2006: Perspektive preživetja in razvijanja manjšinske materinščine pri slovenski manjšini na Madžarskem. V: M. Koletnik, V. Smole (ur.), *Diahronija in sinhronija v dialektoloških raziskavah*. Maribor: SD Maribor. 140–148.
- –, 2012: Etnolingvistična revitalizacija slovenske manjšine na Madžarskem. *Anali PAZU* 2/2. 103–107.
- Nina BROVČ, 2003: *Ohranjanje narodne identitete na Škotskem*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede. Pridobljeno 24. 5. 2015 s spletne strani <http://dk.fdv.uni-lj.si/dela/Brovc-Nina.PDF>
- Brigitta Englund DIMITROVA, 2004: Orality, literacy, reproduction of discourse and the translation of dialect. V: I. Helin (ur.), *Dialektübersetzung und Dialekte in Multimedia*. Frankfurt am Main: Peter Lang. 121–139.
- Velimir GJURIN, 1983: Medzvrstno (ne)omahovanje v Razesljeni osebi in Učnih letih izumitelja Polža. *Jezik na odru, jezik v filmu*. Ljubljana: Mestno gledališče ljubljansko. 316–327.

Marc GREENBERG, 1993: Glasoslovni opis treh prekmurskih govorov. *Slavistična revija* 41/4. 465–487.

Halgato, 1994. Režija Andrej Mlakar. Ljubljana: Pegaz film.

Marko JESENŠEK, 2015: Zakaj podnapisi? V: M. Jesenšek (ur.), *Slovenski film v sliki, glasbi in besedi*. Ljutomer: Gimnazija Frana Miklošiča.

Franci JUST, 2003: *Besede iz Porabja, Besede za Porabje*. Murska Sobota: Podjetje za promocijo kulture Franc-Franc.

Franci JUST idr., 2001: *Slovensko Porabje*. Murska Sobota: Franc-Franc.

Stane JUŽNIČ, 1981: *Novejša zgodovina* (izbrana poglavja). Ljubljana: Fakulteta za sociologijo, politične vede in novinarstvo.

Mihaela KOLETNIK, 2004: Izposojenke v rogašovskem besedju, vezanem na vrt in sadovnjak. V: M. Jesenšek (ur.), *Besedoslovne lastnosti slovenskega knjižnega jezika in narečij*. Maribor: SD Maribor. 261–270.

– –, 2007: Besedje v severovzhodnem narečnem prostoru. V: M. Jesenšek (ur.), *Besedoslovne spremembe slovenskega jezika skozi čas in prostor*. Maribor: SD Maribor. 347–423.

– –, 2008a: *Panonsko lončarsko in kmetijsko izrazje ter druge dialektološke razprave*. Maribor: Mednarodna založba Oddelka za slovanske jezike in književnosti, Filozofska fakulteta.

– –, 2008b: Prekmursko narečje v medijih. V: M. Pezdirc Bartol (ur.), *44. SSJLK, Slovenski jezik, literatura, kultura in mediji*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za slovenščino, Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik. 36–42.

– –, 2008c: The Prekmurje dialect in popular music. V: I. Helin (ur.), *Dialect for all seasons: cultural diversity as tool and directive for dialect researchers and translators*. Münster: Nodus Publikationen. 219–226.

Mihaela KOLETNIK, Alenka VALH LOPERT, 2013: Narečje v medijih. V: M. Jesenšek (ur.), *Slovenski jezik v stiku evropskega podonavskega in alpskega prostora*. Maribor: Mednarodna založba Oddelka za slovanske jezike in književnosti, Filozofska fakulteta. 197–221.

Mihaela KOLETNIK, Alenka VALH LOPERT, Zinka ZORKO, 2009: Translating from Standard Slovene into Carinthian and the Prekmurje Dialects in Slovene films. inTRAlinea, Special Issues. Dostopno: <http://www.intralinea.org/print/article/1717>.

Feri LAINŠČEK, Vlado ŽABOT, Slavko ŠUKLAR (ur.), 2012: *Murske balade in romance*. Murska Sobota: ARGO, društvo za humanistična vprašanja.

Tine LOGAR, 1974: Govor Slovencev v Porabju na Madžarskem. *X. seminar slovenskega jezika, literature in kulture*. Ljubljana: Univerza. 53–57.

– –, 1981: Gornji Senik (Felsoszőlnök; OLA 149). *Fonološki opisi ...* Sarajevo: ANU Bosne i Hercegovine. 212–218.

Thomas LUCKMANN, 1991: Jezik in osebna identiteta. Prevod: Maja Caserman. *Teorija in praksa* 28/7. 796–803.

Milko MATIČETOV (ur.), 1973: *Zverinice iz Rezije*. Ljubljana: Mladinska knjiga, Trst: Založništvo tržaškega tiska.

Albina NEČAK LÜK, 2008: Oris jezikovne politike in jezikovnega načrtovanja v panonskem prostoru ob dveh tromejih. V: V. Klopčič, A. Vratuša (ur.), *Narodne manjšine 6. Živeti z mejo. Panonski prostor in ljudje ob dveh tromejih*. Ljubljana: SAZU, Inštitut za narodnostna vprašanja. 51–73.

Špela PAHOR, 2011: Popularna kultura in vsakdanje življenje. Pridobljeno 21. 5. 2015 s spletne strani <http://kud-logos.si/2011/10/21/popularna-kultura-in-vsakdanje-zivljenje>

Stojan PELKO, 2008: Rojstvo misli iz filma. V: P. Vitez (ur.), *Spisi o govoru*. Ljubljana: Znanstvenoraziskovalni inštitut Filozofske fakultete. 161–172.

Alan ROPOŠA, 2006: *Popularna kultura in identiteta v pozni moderni*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede. Pridobljeno 21. 5. 2015 s spletne strani <http://dk.fdv.uni-lj.si/dela/Roposa-Alan.PDF>

Vera SMOLE, 1994: Folklorist med prevajanjem in zapisovanjem. *Traditiones* 23. Ljubljana: ZRC SAZU. 143–154.

– –, 2009: Pomen in vloga (slovenskih) narečij danes. V: V. Smole (ur.), *Slovenska narečja med sistemom in rabo*. Obdobja 26 – Metode in zvrsti. Ljubljana: Filozofska fakulteta. 557–563.

Peter STANKOVIČ, 2002: Kulturne študije: pregled zgodovine, teorij in metod. V: A. Debeljak idr. (ur.), *Cooltura: Uvod v kulturne študije*. Ljubljana: Študentska založba. 11–71.

Marija STANONIK, 2007: *Slovenska narečna književnost*. Maribor: SD Maribor.

Jožica ŠKOFIC, 2006: Prevajanje govornega narečnega besedila v pisani knjižni jezik. V: M. Koletnik, V. Smole (ur.), *Diahronija in sinhronija v dialektoloških raziskavah*. Maribor: Slavistično društvo Maribor. 174–182.

Marcel ŠTEFANČIČ, jr. 2005: Velika maša slovenske besede: zakaj nas zabolijo ušesa, ko zaslišimo filmsko slovenščino. *Mladina*. Št. 19 (9. maj 2005). 60–61.

Nada ŠUMI, 1983: Cilji okrogle mize o jeziku letošnje proizvodnje. *Jezik na odru, jezik v filmu*. Ljubljana: Mestno gledališče ljubljansko. 259–263.

Hotimir TIVADAR, 2014: Nacionalno v slovenskem jeziku. V: M. Jesenšek (ur.), *Slovenski jezik na stičišču več kultur*. Maribor: Mednarodna založba Oddelka za slovanske jezike in književnosti, Filozofska fakulteta. 266–279.

Traktor, ljubezen in rock'n'roll. Snemalna knjiga (avgust 2005). Režiser: Branko Djurič - Djuro. Scenarij: Branko Djurič, Miroslav Mandič, Feri Lainšček.

Marko VUGRINEC, 2013: *Geografska analiza prekmurske identitete*. Diplomsko delo. Ljubljana: Filozofska fakulteta. Pridobljeno 24. 5. 2015 s spletne strani: http://geo.ff.uni-lj.si/pisnadela/pdfs/dipl_201305_marko_vugrinec.pdf

Zinka ZORKO, 1998: Narečne prvine v Ivanocyjevem Kalendarju Najszvetejsega szrca Jezusovega (1904–1906). V: I. Nyomárkay, S. Lukač (ur.), *Slovensko-madžarski jezikovni in književni stiki od Košiča do danes*. Budimpešta: Košičev sklad. 39–59.

– –, 2003: Besedje v porabskem andovskem govoru. V: L. Lorber (ur.), *Družbenogeografska in narodnostna problematika slovenske manjšine v Porabju na Madžarskem*. Maribor: Znanstveni inštitut za regionalni razvoj pri Univerzi v Mariboru. 35–43.

– –, 2003a: Oblikoslovje in leksika v govoru Cankove. V: Z. Zorko, M. Pauko (ur.), *Avgust Pavel*. Maribor: Slavistično društvo Maribor. 73–94.

– –, 2005: Prekmursko narečje med Muro in Rabo na vseh jezikovnih ravninah primerjalno z današnjim nadnarečnim prekmurskim knjižnim jezikom. V: J. Vugrinec (ur.), *Prekmurska narečna slovstvena ustvarjalnost*. Murska Sobota: Ustanova dr. Šiftarjeva fundacija Petanjci. 47–68.

Jernej ZUPANČIČ, 2005: Geopolitične in kulturnozgodovinske razsežnosti ozemlja med Muro in Rabo. Prekmursko narečje, regionalna zavest in narodna pripadnost. V: J. Vugrinec (ur.), *Prekmurska narečna slovstvena ustvarjalnost*. Murska Sobota: Ustanova dr. Šiftarjeva fundacija Petanjci. 20–33.

THE PREKMURJE DIALECT AS A POP CULTURE IDENTITY FACTOR

Summary

In the modern globalised society, the tendencies to substitute national languages with the global English, regardless if in science and research, politics and individual sciences, also in education, result in an unavoidable negative language assimilation and the language of a national entity, such as Slovene, plays the fundamental identity role. Just like the dialectal variation in a dialect speaker this role is strengthened with the use of dialects.

The treatise highlights the role of the Prekmurje dialect as one of the most recognisable features of the Prekmurje pop culture identity. In music we discuss the original Prekmurje poetry by Feri Lainšček, whose lyrics are set to music, the authorial and cover folklore songs by singer-songwriter Vlado Kreslin, and the original dialectal ballads and romances set to music on the *Halgato* CD (2012). In movies we concentrate on the speech realisation of the parts of screenplays for the movies *Halgato* (1994) and *Oča* (2012) that were written in the Prekmurje dialect and we discuss the translation of the part of the screenplay for the movie *Traktor, ljubezen in rock'n'roll* (2006) that is translated from the Slovene standard language to the Prekmurje dialect. Special attention is paid to the role of the Prekmurje dialect in the minority media from the Raba valley in Hungary, where the minority's mother tongue and ethnicity of the Slovene minority are slowly vanishing because of the historical and socio-cultural factors. It can be determined that media (the newspaper *Porabje*, Radio *Monošter*, *Slovenski koledar*; literary creativity and theatre in the Raba valley) can significantly contribute to the preservation and strengthening of the minority culture language standards as well as to the strengthening of the national (self) consciousness, for they inform the members of the Slovene minority in their own mother tongue, i.e. in the Prekmurje (Raba valley) dialect, which is one of the most important features of the Prekmurje self-awareness, and they reinforce their cultural and national identity. For preserving the minority and for a continuous national development this is definitely one of the key factors.

DIE PREKMURJE/ÜBERMURGEBIET MUNDART ALS IDENTIFIKATIONSFAKTOR IN DER POPKULTUR

Zusammenfassung

In der modernen Globalisierungsgesellschaft, in der in der Wissenschaft und Forschung, Politik und einzelnen Fächern, auch im Schulwesen, immer größeren Tendenzen zur Ersetzung der nationalen Sprachen durch das globale Englisch zu erkennen sind und

dies unausweichlich zu negativer Sprachassimilation führt, spielt die Sprache für solche nationalen Entitäten wie die slowenische, eine grundlegende Identitätsrolle. Diese wird genauso wie das mundartliche Bewusstsein beim Mundartsprecher durch den Gebrauch der Dialekte noch gestärkt.

Die Abhandlung erörtert die Rolle der Prekmurje/Übermurgebiet Mundart als einer der erkennbarsten Merkmale der Prekmurje/Übermurgebiet Identität in der Popkultur. Auf dem Gebiet der Musik beurteilen wir die vertonte Prekmurje/Übermurgebiet Poesie von Feri Lainšček; eigene und arrangierte Volkslieder des Kantautors Vlado Kreslin, sowie vertonte mundartliche Balladen und Romanzen, die 2012 auf der CD *Halgato* erschienen sind. Auf dem Gebiet des Films wird die sprachliche Realisation der Dialoge, aus den in der Prekmurje/Übermurgebiet Mundart aufgenommenen Filme *Halgato* (1994) und *Oča* (2010), und die Übersetzung der Dialoge aus der slowenischen Standardsprache in die Prekmurje/Übermurgebiet Mundart im Film *Traktor, ljubezen in rock'n'roll* (2006) behandelt. Besondere Aufmerksamkeit wird der Rolle der Prekmurje/Übermurgebiet Mundart in den Medien der slowenischen Minderheit im Raabgebiet in Ungarn, wo die Muttersprache der Minderheit und ihre Volkszugehörigkeit wegen historischer und sozio-kultureller Gründe langsam verschwinden, geschenkt. Es wurde festgestellt, dass die Medien (die Zeitung *Porabje*, das Radio *Monošter*, *Slovenski koledar*; das literarische Schaffen und das Theater in Raabgebiet) bedeutend zur Erhaltung und Stärkung des Sprachniveaus der Minderheitskultur sowie zur Stärkung des nationalen (Selbst)Bewusstseins beitragen können, denn sie informieren die Mitglieder der slowenischen Minderheit in ihrer Muttersprache, d.h. in Prekmurje/Übermurgebiet (Raabgebiet) Mundart, die eine der wichtigsten Faktoren für die Festigkeit des Raabgebiet Selbstbewusstseins ist, und sie stärken ihre kulturelle und nationale Identität. Für die Erhaltung der Minderheit und für eine ununterbrochene nationale Entwicklung ist dies natürlich einer der Schlüsselfaktoren.